

Pædagogisk indblik

Protokol til forskningsoversigt om specialevejledning

Undersøgelsesspørgsmål:

1. Hvad konstituerer og/eller udfordrer ifølge eksisterende studier god specialevejledning – og med hvilke/e belæg - teoretisk og metodisk - begrundes kvalificeret specialvejledning eller det modsatte? Herunder
 - a) Hvordan udforskes fænomenet specialevejledning i litteraturen? (herunder hvilke forskningspraksisser præger forskningen på området? Hvilke perspektiver anlægges) Hvad er studiernes hovedformål/fokus og hovedkonklusioner
 - b) Hvilke forhold influerer - ifølge eksisterende studier – på specialevejledningen og hvordan begribes disse forhold konceptuelt og metodisk?

Litteraturstudiets formål

Litteraturstudiets formål er at...

- Skabe overblik over og indblik i forskningslitteraturen vedr. specialevejledning i en europæisk sammenhæng.
- Give et indblik i, hvilke forskningsspørgsmål eksisterende studier beskæftiger sig med.
- Give et overblik over de centrale temaer i litteraturen på området (hvilke elementer diskuteres og med hvilke argumenter?)
- Kaste lys over de sammenhænge, der konstituerer og/eller udfordrer god specialevejledning.
- Få blik for, hvad litteraturen beskæftiger sig med, og hvad den ikke beskæftiger sig med.
- Få et indblik i og overblik over teoretiske og metodiske tilgange i litteraturen på området og de betydninger det har for de fund, der skrives frem. Få indblik i, hvordan forskningsfeltets kontekst og historik skrives frem.

Definitioner og afgrænsninger

Vi arbejder med følgende definition af specialevejledning: den vejledning, som pågår fra en studerende på en kandidatuddannelse tildeles en vejleder til det udarbejdede speciale er bedømt. Specialevejledning kan således anses som en proces, der fører til et produkt (et speciale). I processen er forholdet mellem vejleder/vejledt som pædagogisk-didaktisk relation central i forståelsen af den 'gode' specialevejledning og dermed som omdrejningspunkt for denne forskningsoversigt.

Litteratursøgningen afgrænses til at fokusere på de forhold, som influerer på specialevejledningen i lyset af ovennævnte forskningsspørgsmål. Der fokuseres ikke på, hvordan studerende med funktionsnedsættelse og særlige behov for vejledning bør vejledes. Ligeledes afgrænser vi os fra at undersøge vejledning på bachelor- og phd-niveau, men har valgt at inddrage artikler, som har fokus på flere former for vejledning af en afsluttende opgave, så længe kandidat/master-niveauet er inkluderet. Artikler, som sætter generelt fokus på vejledning på universiteterne er ligeledes blevet ekskluderet.

Litteraturstudiets design

I første fase af litteraturstudiet er det blevet gennemført to søgeprocesser, en for international viden og en for skandinavisk viden. Internationale søgninger er søgt i databasen ERIC og Psycinfo. Der er foretaget følgende afgrænsninger:

- Der er udelukkende søgt efter peer reviewed udgivelser publiceret på dansk, engelsk, norsk eller svensk.
- Der søges udelukkende efter udgivelser publiceret i perioden juni 1999¹ – januar 2019.
- Der søges efter artikler, der omhandler videregående uddannelse i lande, som er del af Bologna-samarbejdet. Dette er gjort for at sikre sammenligningsgrundlag, om end vi anerkender, at Bologna-processen ikke forløber ensartet på tværs af de 48 lande, som er med i samarbejdet.
- Der søges efter studier, der omhandler specialevejledning på kandidat-uddannelser (EQF niveau 5) (dette inkluderer i dansk sammenhæng master-uddannelserne)

Hvad angår den skandinaviske søgninger den udført i følgende databaser: Oria (NO), Norart (NO), SwePub (SE), Diva (SE), Forskningsdatabasen (DK), Bibliotek.dk (DK). Der anvendes ens søgestreng med sproglige tilpasninger i de forskellige databaser.

Søgeord

- *Dansk*: specialevejledning, speciale, videregående uddannelse, kandidatspeciale, masterafhandling, universitet, specialevejleder, specialestuderende
- *Engelsk*: thesis supervision, thesis², theses, higher education, graduate, thesis tutoring,
- *Svensk*: uppsats, handledning, masteruppsats,
- *Norsk*: Masteroppgave, masteravhandling

Benyttede søgestreng:

Internationalt

(guideline* OR Supervision OR supervising OR council* OR Tutor* OR supervis*) AND (yr(1990-2019) AND PEER(yes))) AND ((thesis OR dissertation* OR Theses) AND (yr(1990-2019) AND PEER(yes)))

research NEAR/1 project AND supervis* AND master

¹ Juni 1999 er valgt som udgangspunkt med udgangspunkt i Bologna Deklarationens vedtagelse og dens målsætninger om øget mobilitet på de videregående uddannelser qua et fælles merit-system, en ensartet gradsstruktur (3+2+3) og et fælles standarder for kvalitetssikring.

² Det skal hertil bemærkes, at søgning på 'thesis' automatisk inkluderer alle hits, der indeholder søgeordet 'thesis', herunder 'master thesis'.

Norden

Dansk:

((Specialestud* OR speciale*) AND (videregående uddannelse* OR universitet*)) AND (vejled* OR supervis*) OR (kandidatspeciale OR masterafhandling) AND (vejled* OR supervis*) OR (specialevejledning OR specialevejleder)

Engelsk:

(thesis* OR dissertation* OR Theses*) AND (guideline* OR Supervis* OR council* OR Tutor*)

Svensk:

Uppsats* AND (universitet* OR högre utbildning) AND (handledning OR vägledning) 1

Norsk

master* AND (Universitet* OR høyere Utdanning*) AND (veiledning* OR supervis*)

Søgeresultater:

Samlede antal studier vurderet: 1197 (inkl. studier fra ekstra søgning, referencer fra referencer og anbefalinger fra reviewere)

Efter kondensering udgør listen af inkluderede studier i alt 68.

Undervejs i arbejdet med forskningsoversigten har vi tjekket referencer i de inkluderede artikler med henblik på at identificere peer reviewed artikler, som kunne være faldet uden for søgningen. Her blev vi bl.a. opmærksomme på, at nogle artikler fra Dansk Universitetspædagogisk Tidsskrift (DUT), af en eller anden grund, ikke var fanget ind i den nordiske søgning. Derfor blev der gennemført en søgning i DUT, hvilket resulterede i inklusion af fire nye artikler. Vi fandt endvidere et litteraturstudie af Wichmann-Hansen et al. (Wichmann-Hansen, Eika, & Mørcke, 2007), som omhandlede vejledning på universiteterne. Dette studie blev IKKE inkluderet, da det fokuserer på vejledning generelt og ikke specifikt på specialevejledning.

I forbindelse med review-processen, blev der desuden foretaget en søgning på research NEAR/1 project AND supervis* AND master, for at samle eventuelt udeladte peer reviewed artikler op, som opererede med 'research project' i stedet for thesis. Denne søgning resulterede i 25 hits, hvoraf 5 blev udvalgt til screening. I screeningen blev 3 ekskluderet p.g.a. land. Derudover blev 9 referencer, som reviewer af forskningsoversigten havde angivet som manglende, gennemgået: fire blev ekskluderet p.g.a. fokus og land, mens en reference allerede var inkluderet i forskningsoversigten. I alt fire ekstra blev inkluderet og integreret i en revision af forskningsoversigten.

Søgningerne er gennemført af Anne-Marie Klint Jørgensen, som er informationspecialist med særlig kompetence inden for systematiske reviews. Lektor Helle Merete Nordentoft og lektor Pia Seidler Cort har derefter screenet, kondenseret og skrevet forskningsoversigten.

Screening, herunder kriterier for inklusion og eksklusion

Al litteratur bliver udsat for en screeningsproces med de herunder anførte eksklusionskriterier:

Inklusion:

- Studiet undersøger, hvad der konstituerer og/eller udfordrer god specialevejledning, herunder hvilke faktorer der understøtter specialevejledningen på kandidatuddannelser på universitetet.

Eller

- Hvordan specialevejledningen kan forstås og beskrives i forholdet mellem proces og produkt?
- Empiriske studier, hvor data er indsamlet systematisk og med det formål at belyse et eller flere aspekter af specialevejledning på kandidatniveau på universitetet
- Teoretiske/konceptuelle studier, hvor formålet er at bidrage til teoretisering/konceptualisering af et eller flere aspekter af specialevejledning på kandidatniveau på universitetet
- Det markeres, hvis studiet er et metastudie.
- Der inddrages kun peer reviewed artikler.

Eksklusion:

- Anden dokumenttype: Studiet redegør ikke for *forskning* i specialevejledning. Følgende betragtes ikke som forskning: Editorials, kommentarer, anmeldelse, policy dokumenter, biografier, uddannelsesopgaver: specialer, masteropgaver, bacheloropgaver ekskluderes. Håndbøger og lærebøger er ikke inkluderet i forskningsoversigten, da disse ikke konstituerer forskning. Bøger er ikke medtaget af hensyn til forskningsoversigtens omfang.
- Andett udgivelsestidspunkt: Studiet er udgivet før juni 1999 eller efter januar 2019.
- Andett land: Studiet indeholder ikke data fra lande, som er involveret i Bologna-processen. Studiet ekskluderes, hvis empirien ikke er produceret i et af disse lande.
- Andett uddannelsesområde: Studiet undersøger ikke specialevejledning på kandidatuddannelsen/på universitetsniveau
- Andett sprog: Studiet er ikke publiceret på dansk, norsk, svensk eller engelsk. Eksklusion på sprog er begrundet i dels ressourcer dels i manglende sprogkompetencer dels i en overvejelse om, at der med international publiceringskrav på de fleste universiteter i dag, må antages at central forskning på området publiceres på engelsk.

Vi er selvfølgelig opmærksom på, at disse in- og eksklusionskriterier er udtryk for en række valg, som vi har truffet og at der dermed kan være dokumenter, som qua kriterierne er faldet udenfor, men som det kunne indeholde relevant viden om specialevejledning. Vi mener dog at dække alle relevante tematikker i forskningsoversigten. I forbindelse med review processen gennemgik vi en række artikler, som reviewerne mente burde indgå i forskningsoversigten og fandt ingen nye tematikker eller forskningsfund, som tilføjede radikal ny viden til området.

Kondensering

I arbejdet med forskningsoversigten har vi valgt at kondensere i forhold til de temaer, som trådte frem i den inkluderede forskning. Kondenseringen fokuserer på at besvare spørgsmålene:

- Hvad peger eksisterende studier på konstituerer kvalificeret specialevejledning på kandidatuddannelser?
- Hvad peger eksisterende studier på udgør vigtige faktorer i kvalificeret specialevejledning på kandidatuddannelser?
- Og fokuserer også på følgende spørgsmål:

- Hvordan udforskes specialevejledning? (herunder hvilke forskningspraksisser præger forskningen på området?)
- Hvad forstås ved god specialevejledningen i litteraturen?
- Kondenseringen skal referere oplysninger om:
 - Reference (forfatter(e), årstal, titel, tidsskrift/forlag)
 - Undersøgelsens formål
 - Forskningsspørgsmål
 - Begrebsdefinitioner
 - Metode (herunder også analysestrategi)
 - Teori
 - Resultater
 - Feltet (eks. kritikker af andre studier, beskrivelser af hvad der præger litteraturen på området)
 - Intervention (hvis temaet lægger op til det fokus)
 - Hvordan forstås temaet i studiet?
 - Hvad bidrager studiet til i forhold til forskningsoversigten?

Referencer

Wichmann-Hansen, G., Eika, B., & Mørcke, A. M. (2007). Hvad findes der af litteratur om vejledning? – Litteratursøgning med fokus på publicerede, evidensbaserede studier. *Dansk Universitetspædagogisk Tidsskrift*, 2(3), 11-19.